

2.1.7. Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Wettelijk kader

Artikel 11 BBV.

Algemeen

Deze paragraaf geeft inzicht in het vermogen van de gemeente Mook en Middelaar om substantiële niet-begrote kosten te dekken die onverwachts kunnen optreden. Tevens wordt inzicht gegeven in de risico's die per medio september 2018 bekend en van (materieel) belang zijn voor de financiële positie.

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit is de hoeveelheid aan middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken en waarvoor ook geen verzekering of iets dergelijks is afgesloten. Hieronder is in tabelvorm de weerstandscapaciteit vermeld. Vervolgens worden alle afzonderlijke onderdelen toegelicht.

Weerstandscapaciteit	Bedragen x € 1.000
Exploitatie:	
Onvoorziene uitgaven	5
Totaal weerstandscapaciteit exploitatie	5
Vermogen:	
- Vrij Besteedbare Reserve	n.v.t.
- Algemene reserve	2.000
- Voorzieningen	n.v.t.
- Stille reserves	n.v.t.
Totaal weerstandscapaciteit vermogen	2.000
Totale weerstandscapaciteit	2.005

Onvoorzien

In de begroting is een structureel bedrag opgenomen van € 5k (conform de Financiële verordening Mook en Middelaar 2019) om eventuele incidentele onvoorziene uitgaven op te kunnen vangen.

Vrij Besteedbare Reserve

De Vrij Besteedbare Reserve (VBR) is wettelijk gezien een algemene reserve. Een deel van deze reserve is 'geblokkeerd' voor het opvangen van risico's (zijnde de Algemene reserve). Het restant is vrij besteedbaar (zijnde de VBR). De VBR wordt veelal ingezet voor dekking van incidentele kosten. De VBR wordt niet meegenomen in de telling van de weerstandscapaciteit.

Algemene reserve

Deze reserve is niet vrij besteedbaar maar 'geblokkeerd'. De Algemene reserve wordt enkel en alleen gebruikt voor het opvangen van onvoorziene risico's (voor zover de kosten van een zich voorgedaan risico niet op een andere wijze gedekt kunnen worden). Uitgangspunt is dat, na aanwending van deze reserve, het saldo van € 2 miljoen binnen het tijdsbestek van de meerjarenraming weer op peil gebracht moet worden.

Voorzieningen

Voorzieningen worden onder andere gevormd om aan verplichtingen van derden te kunnen voldoen die van enige omvang zijn en die het gevolg kunnen zijn van gedane investeringen. Zo is er bijvoorbeeld een voorziening voor het groot onderhoud van wegen. Omdat een voorziening altijd onderbouwd moet zijn met een verplichting, worden de voorzieningen niet meegenomen in de telling van de weerstandscapaciteit.

Stille reserves

Er is sprake van een 'stille reserve' als de waarde van bezittingen (vast activa) in het economisch verkeer hoger is dan de boekwaarde in de financiële administratie. Dit betreft bijvoorbeeld enkele pachtgronden of aandelen. Dergelijke activa kunnen veelal niet op korte termijn te gelde worden gemaakt, bijvoorbeeld als gevolg van overeenkomsten. Daarom worden ook stille reserves niet meegenomen in de berekening van de weerstandscapaciteit.

Inventarisatie van de risico's

Risico's

Tegenover de weerstandscapaciteit staan risico's, die niet (geheel) gedekt zijn en van substantieel belang (kunnen) zijn. Het risico overzicht is voor de Programmabegroting 2019 ge-update. Er worden alleen risico's vermeld met een substantiële omvang (berekende omvang \geq € 50k), risico's zijn per definitie incidenteel, risico's komen niet ten laste van het rekeningresultaat, maar worden gecompenseerd door de Algemene reserve en voor risico's zijn geen voorzieningen getroffen. De waarschijnlijkheid dat een risico zich voordoet wordt onderverdeeld in Zeer laag (10%), Laag (25%), Midden (50%), Hoog (75%) en Zeer hoog (90%). Reeds bestaande risico's zijn geherrubriceerd naar de laatste inzichten. Maatregelen kunnen zijn: Accepteren, Overdragen (bijv. verzekeren), Preventief, Reductie (bedrag of risico verkleinen).

Nr	Categorie	Toelichting risico			Toelichting maatregel	
		Soort maatregel	Kwanti- ficering risico	Risico- inschatting	Kans%	Berekende omvang risico
1	Verbonden partijen	<p><i>MGR</i> Uitgangspunt is dat de MGR zelf geen weerstandsvermogen opbouwt, maar dat deelnemende gemeenten hiermee rekening houden. Rekening gehouden moet worden met een berekend bedrag van € 13k. Op van een kans van 50% bedraagt de kwantificering € 26k.</p> <p><i>BNG</i> Zie bij nr. 4 Dividend (BNG)</p> <p><i>Enexis</i> Zie bij nr. 5 Dividend (Enexis)</p>				
INC	Accepteren		€ 100k	Midden	50%	€ 50k
2	Archief	<p><i>Archief / Informatiebeheer</i> Het te bewaren (papieren) archief is op huurbasis ondergebracht bij het Regionaal Archief Nijmegen. De archieffunctie krijgt een nieuwe plaats in de digitale samenleving. Centraal staat wat er nodig is om digitale overheidsinformatie beter duurzaam toegankelijk te houden voor de samenleving en de overheden zelf. Ook raken de doelen en ambities van de archiefsector steeds meer verbonden met die van de I- en ICT-ontwikkelingen. We zijn bijvoorbeeld verplicht aan te sluiten op het e-depot (digitaal te bewaren archieven). Het koppelen van systemen en centraal beheren van informatie is de basis om informatie op een juiste manier te kunnen</p>				

2.1. Beleidsbegroting

		ontsluiten. Voor onze inwoners komt dit bijvoorbeeld tot uiting in de digitale dienstverlening via de website. De toekomst vraagt dat we ons informatielandschap weloverwogen inrichten mede in relatie tot informatiebeveiliging. Deze ontwikkelingen hebben budgettaire consequenties..			
INC	Accepteren	€ 150k	Zeer hoog	90%	€ 135k
3	Onderwijs	Het Kandinsky-college in Molenhoek is een permanente nevenvestiging onder bestuur van de Scholengroep Nijmegen. De gemeente is op grond van de Wet Voortgezet Onderwijs verantwoordelijk voor (vervangende) nieuwbouw, herstel van constructiefouten, herstel van schade. Voor dit laatste is zij verzekerd.	De risico's worden als 'Midden' bestempeld, temeer daar herstel van schade verzekerd is. Daarnaast dateert de school uit 1984. Het is niet aannemelijk dat er op korte termijn (vervangende) nieuwbouw nodig zal zijn. Door het reserveren van toekomstige kapitaallasten kan het risico gereduceerd worden. Middels de VJN 2018 is door de raad een voorbereidingskrediet van € 25k beschikbaar gesteld ten behoeve van een nader onderzoek naar de huisvesting van het Kandinsky-college.		
INC	Reductie	€ 120k	Midden	50%	€ 60k
4	Dividend	<i>BNG</i> Van de BNG ontvangen wij o.b.v. ons aandelenbezit jaarlijks dividend over het afgelopen jaar. Het beleid van de BNG is om 25% van de nettowinst uit te keren aan de aandeelhouders. De verwachte dividendumkering à € 313k (conform begrotingsbrief provincie) is structureel opgenomen in de begroting, echter het is een risico of het geraamde bedrag aan inkomsten ook daadwerkelijk wordt ontvangen.	Het te ramen bedrag voor de dividendopbrengst van de BNG wordt bepaald op hetgeen de Provincie in haar jaarlijkse begrotingsbrief vermeldt. Als hiervan wordt afgeweken, moet hiervoor een goede verklaring zijn. Het is altijd mogelijk dat (een deel van) de geraamde dividendbaten niet gerealiseerd worden. Dit risico wordt laag ingeschat en acceptabel bevonden.		
STR	Accepteren	€ 313k	Laag	25%	€ 78,25k
5	Dividend	Wij zijn aandeelhouder van Enexis, die de infrastructuur van de energievoorziening in bezit heeft. Daarnaast zijn wij aandeelhouder in enkele kleinere vennootschappen die zijn opgericht bij de verkoop van Essent. In de begroting is rekening gehouden met een dividendopbrengst van € 86k.	Het te ramen bedrag voor de dividendopbrengst van Enexis wordt bepaald op hetgeen de Provincie in haar jaarlijkse begrotingsbrief vermeldt. Als hiervan wordt afgeweken, moet hiervoor een goede verklaring zijn. Het is altijd mogelijk dat (een deel van) de geraamde dividendbaten niet gerealiseerd worden. Dit risico wordt laag ingeschat en acceptabel bevonden.		
STR	Accepteren	€ 86k	Laag	25%	€ 21,5k
6	Haven	Dichtslibben haven mede als gevolg van extreme hoogwaterstanden. Geschatte kosten herstel €125k. De exacte kosten voor het opslaan van het slib worden bepaald door het tijdstip van baggeren en de opslagcapaciteit.	Wij hebben geen invloed op externe factoren, zoals waterstanden, stroomsnelheden en mate van eventueel dichtslibben. Dit risico valt hierdoor onder de categorie 'Accepteren'.		
INC	Accepteren	€ 125k	Midden	50%	€ 62,5k
7	Sociale	Woningbouwcorporaties sluiten voor het	Per 31 december 2017 (laatst		

	woning- bouw	uitvoeren van hun taak veelal leningen af waarbij de gemeente gevraagd wordt om als achtervang te dienen. Hiermede wordt bereikt dat de geldgever met een lagere rentevergoeding genoegen neemt omdat de gemeente als achtervang een zekere debiteur is. Sinds een aantal jaren is het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) in het leven geroepen, dat de functie van de gemeente overneemt en waardoor de woningbouwcorporaties met slechts één instituut te maken hebben en de zekerheid voor de gemeenten groter is. Bestaande leningen blijven tot aan het einde van de looptijd nog gewoon bij de gemeenten als achtervang-instituut. Door het WSW is de veiligheid nu nog beter geborgd.	vastgestelde jaarstukken) staat er voor de sociale woningbouw een bedrag aan leningen uit van ongeveer € 12,3 miljoen. Wij kwantificeren het risico op 10% van de omvang van de leningen. Het risico dat er daadwerkelijk een beroep gedaan wordt op de gemeente is minimaal.		
INC	Accepteren	€ 1,2 miljoen	Zeer laag	10%	€ 120k

8	Starters- lening	In de raad van april 2010 is de Verordening starterslening vastgesteld. Hierbij is tevens een fonds in het leven geroepen waarop starters op de woningmarkt een beroep kunnen doen voor het aantrekken van een lening. Deze lening wordt verstrekt onder bepaalde voorwaarden en tot een maximum bedrag tegen gunstige condities. Bij het vaststellen van de Jaarstukken 2014 is door de raad besloten om het plafond van de starterslening te verhogen naar € 130k.	De gemeente dient in dit fonds maximaal € 130.000 te storten. De provincie Limburg stort vervolgens eenzelfde bedrag in het fonds waarna het Rijk het totaalbedrag verdubbelt. De lener dient vervolgens de lening volgens de bepalingen uit de verordening af te lossen aan de kredietverstrekkers. Startersleningen lopen via de SVn.		
STR	Accepteren	€ 130k	Laag	25%	€ 32,5k

9	Borgstelling	De gemeente Mook en Middelaar heeft zich borg gesteld naar de Rabobank ten behoeve van een door de Stichting Sportpark De Maasvallei afgesloten geldlening van € 200k. Een en ander in het kader van de privatisering van sportpark Maasvallei.	De stand per 31 december 2017 van de lening bedraagt € 31k. Door aflossingen door De Maasvallei wordt de kwantificering jaarlijks lager.		
INC	Reductie	€ 31k	Laag	25%	€ 7,75k

10	UPW	Eigen risico UPW à € 130.000. (8,75% van Rijksbudget is eigen risico, daarboven ontvangen we de Vangnetuitkering. Het risico voor 2019 wordt niet heel hoog ingeschat. In 2018 hebben we een overschot. Het budget voor 2019 is nog niet bekend.	Uitgangspunt is 100% kosten t.o.v. de ontvangen bijdragen van het Rijk. Het eigen risico onder de vangnetuitkering wordt geaccepteerd als risico. Jaarlijks wordt de stand van zaken m.b.t. het eigen risico / mogelijke aanvraag voor de vangnetuitkering, voorgelegd aan de raad.		
STR	Accepteren	€ 130k	Midden	50%	€ 65k

Bedragen x € 1.000

Risico	Incidenteel		Structureel	
	Kwantificering	Berekend bedrag	Kwantificering	Berekend bedrag
Zeer laag (10%)	1.200	120	0	0
Laag (25%)	31	8	529	132
Midden (50%)	345	172	130	65
Hoog (75%)	0	0	0	0
Zeer hoog (90%)	150	135	0	0
Totaal	1.726	435	659	197

2.1. Beleidsbegroting

Het totaal van het berekende risicobedrag komt daarmee uit op € 633k.

Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's (weerstandsvermogen).

Bepaling en betekenis weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen wordt gedefinieerd als de relatie tussen de weerstandscapaciteit en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om mogelijke tegenvallers op te vangen zonder dat dit onmiddellijk invloed heeft op het beleid. Het weerstandsvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de financiële positie van de gemeente.

Ratio weerstandsvermogen

De ratio, die uit de hiervoor gehanteerde berekening volgt, kan worden gewaardeerd. Wij hanteren de indeling zoals aangegeven door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement.

Beoordelingstabel weerstandsvermogen			
Categorie	Ratio weerstandsvermogen		Betekenis
	vanaf	tot	
A	2,0	∞	Goed / Uitstekend
B	1,4	2,0	Ruim voldoende
C	1,0	1,4	Voldoende
D	0,8	1,0	Matig
E	0,6	0,8	Onvoldoende
F	- ∞	0,6	Ruim onvoldoende

De gemeente Mook en Middelaar wenst minimaal een ratio te hebben in categorie C – voldoende. Dit betreft een ratio tussen de 1,0 en 1,4. Daarnaast wordt als (structurele) bovengrens een ratio van 3,0 gehanteerd. De argumenten hiervoor zijn:

- Een voldoende weerstandsvermogen voorkomt dat incidentele tegenvallende financiële resultaten leiden tot financiële problemen voor de gemeente;
- Een bovengrens voorkomt het onnodig aanhouden van een (te) grote Algemene reserve. Als de ratio drie achtereenvolgende jaren hoger dan 3 is, zal worden voorgesteld om de Algemene Reserve te verlagen. De periode van drie jaar wordt gehanteerd om een 'jojo-effect' te voorkomen;
- Het voorkomen dat onvoorziene omstandigheden grote afwijkingen veroorzaken in de continuïteit van de uit te voeren taken.

Als risico's zich daadwerkelijk voordoen, ondanks de genomen beheersmaatregelen, dan kan een beroep gedaan worden op de weerstandscapaciteit. Uitgangspunt hierbij is dat eerst wordt onderzocht of de gemeente ook andere mogelijkheden heeft om de gevolgen van risico's op te vangen. Denk bijvoorbeeld aan het aanwenden van eventueel onbenutte budgetten, bezuinigingen of bijstellingen van bestaand beleid.

Voor het inzetten en aanvullen/afmaken van weerstandscapaciteit wordt vooralsnog uitgegaan van de volgende uitgangspunten:

- Zodra in enig jaar - door het optreden van risico's - de ratio minder wordt dan voldoende (score 1) en dit niet binnen de scope van de meerjarenraming kan worden aangevuld tot aan minimaal een score van matig (score tussen 0,8 en 1,0), dan worden ook (bestuurlijke) afwegingen gemaakt voor andere mogelijkheden om de gevolgen van risico's of tegenvallers op te vangen.
- Als het weerstandsvermogen lager is dan voldoende (minder dan ratio 1,0) worden (incidentele) meevallers ingezet om het tekort op te vullen, tenzij bestuurlijk is besloten tot andere maatregelen.

Ratio weerstandsvermogen

De ratio voor het weerstandsvermogen bedraagt € 2.005k (weerstandscapaciteit) / € 633k (risico's) = 3,2. Deze ratio valt in klasse 'A Goed/Uitstekend'. Op basis van een minimale klasse C – Voldoende, kan geconcludeerd worden dat de gemeente Mook en Middelaar op dit moment meer dan voldoende capaciteit heeft om eventuele risico's op te vangen. De ratio komt voor het eerste boven het gestelde

maximum van 3.0. Als de komende twee jaren de ratio boven de 3.0 blijft staan, wordt de Algemene reserve verlaagd.

Kengetallen

Kengetallen:	Verloop van de kengetallen					
	W2017	B2018	B2019	B2020	B2021	B2022
netto schuldquote	-33%	-27%	-37%	-38%	-42%	-46%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-35%	-28%	-37%	-39%	-42%	-46%
solvabiliteitsratio	51%	43%	47%	44%	43%	42%
structurele exploitatieruimte	0%	0%	-5%	-2%	-1%	0%
grondexploitatie (n.v.t.)	0%	0%	0%	0%	0%	0%
belastingcapaciteit	114%	111%	114%	114%	114%	114%

1a Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Een negatieve schuldquote betreft feitelijk een overschot. Door de jaarlijkse aflossing van de lening daalt de schuldquote (meer negatief).

1b Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Omdat er vanaf 2015 geen leningen meer zijn verstrekt (doorgeleend aan woningstichtingen e.d.) is dit kengetal (nagenoeg) gelijk aan kengetal 1a.

2. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft aan in welke mate wij in staat zijn om op de lange termijn aan de financiële verplichtingen te voldoen. Zoals uit de geprognosticeerde balans 2019 valt op te maken, bedraagt het eigen vermogen € 8,2 miljoen en het totaal vermogen € 17,7 miljoen. Dit betekent dat de verhouding eigen vermogen/totaal vermogen 0,47 is. De gangbare (minimum)norm voor deze solvabiliteitsratio ligt tussen de 0,25 en 0,40. Hoe hoger de ratio hoe solvabeler de organisatie is. Met een ratio van 0,47 voldoet de gemeente Mook en Middelaar ruimschoots aan de (minimum)norm.

3. Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de jaarrekening en uitgedrukt in een percentage. De gemeente Mook en Middelaar heeft geen actieve grondexploitaties (aankopen, bouw- en woonrijp maken en weer verkopen). Op de balans is geen rubriek 'niet in exploitatie genomen bouwgronden' of 'bouwgronden in exploitatie' (onderhanden werk) opgenomen. Het kengetal bedraagt 0%.

4. Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een positief percentage is een structureel overschot. De eerste jaren is er een zeer beperkt structureel tekort.

5. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit wordt berekend op basis van de woonlasten (ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing) van een belastingplichtige in Mook en Middelaar ten opzichte van het landelijk gemiddelde van het vorige begrotingsjaar. Hierbij wordt wel een inflatiecorrectie toegepast voor de geraamde belastingdruk over 2019, maar niet over het landelijk gemiddelde van het vorige begrotingsjaar. De woonlasten voor Mook en Middelaar zitten op basis van dit kengetal iets boven het landelijk gemiddelde, waarbij wordt opgemerkt dat de belastingtarieven alleen trendmatig worden verhoogd en het rioolrecht voor de komende jaren volgens het (huidige) vGRP ligt stijgt. Verder mogen de afvalstoffenheffing en rioolrecht maximaal 100% kostendekkend zijn. In de raadsvergadering van 13 december 2018 worden de nieuwe belastingverordeningen voor 2019 ter besluitvorming aan u voorgelegd.

Beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie

De diverse kengetallen zijn onderling redelijk consistent en bevestigen het beeld van een gezonde financiële positie. Mook en Middelaar heeft slechts één uitstaande geldlening van € 1,1 miljoen (per 1 januari 2019), die jaarlijks met zo'n € 182k wordt afgelost. Aan de andere kant is er ongeveer € 7,8 miljoen aanwezig in 's Rijks schatkist. Qua exploitatie is er een nagenoeg een structureel sluitende (meerjaren)begroting die sowieso in het laatste jaar wordt bereikt..

Op basis van de categoriale indeling zit de gemeente Mook en Middelaar overwegend in categorie A en B (minst risicovol dan wel gemiddeld). Qua belastingcapaciteit zit Mook en Middelaar iets boven het landelijk gemiddelde (van vorig jaar) en valt hiermee in categorie C. Voor 2019 is er ook nog geen structureel sluitende begroting, maar dit wordt wel gerealiseerd in de meerjarenraming.

Kengetal	Waarde M&M 2019	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Netto schuldquote zonder correctie	-/- 37%	< 90%	90 - 130%	> 130%
Netto schuldquote met correctie)	-/- 37%	< 90%	90 - 130%	> 130%
Solvabiliteitsratio	47%	> 50%	20 - 50%	< 20%
Structurele exploitatieruimte	-5% *)	positief	neutraal	negatief
Grondexploitatie	0%	< 20%	20-35%	> 35%
Belastingcapaciteit	114%	< 95%	95 - 105%	> 105%

*) In 2022 is de structurele exploitatieruimte € 71k positief (afgerond 0%).